

Fallingebergs Naturreservat

Skötselplan

Fastställd 2003

Länsstyrelsen Östergötland

SKÖTSELPLAN FÖR FALLINGEBERGS NATURRESERVAT

Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning. En översyn bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av revidering. Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen 2002-03. Planförfattare har varit Tommy Ek.

Innehållsförteckning

A. Allmän beskrivning

	Sidhänvisning
1. Administrativa data om området	3
2. Syfte, föreskrifter och skäl för beslut	3
3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden	4
3.1 Naturbeskrivning	4
3.2 Kulturhistoriska förhållanden	5
3.3 Nuvarande markanvändning	6
3.4 Tillgänglighet	6
3.5 Slitage- och störningskänslighet	6
3.6 Anordningar för friluftslivet	6
3.7 Utförda inventeringar	6
3.8 Källuppgifter och använd litteratur	6

B. Plandel

1. Disposition och skötsel av mark	7
1.1 Kvalitetsmål för Fallingebergs naturreservat	7
1.2 Skötselområden	7
1.3 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	9
1.4 Jakt	9
1.5 Vård av fornminnen	9
2. Anordningar för rekreation och friluftsliv	9
2.1 Övergripande mål	9
2.2 Riktlinjer och åtgärder	10
2.2.1 Tillgänglighet	10
2.2.2 Anordningar för besökare	10
2.2.3 Renhållning	10
2.2.4 Information	10
3. Dokumentation och uppföljning	10
3.1 Dokumentation och inventeringar	10
3.2 Uppföljning	10
3.2.1 Uppföljning av kvalitetsmål	10
3.2.2 Uppföljning av skötselområden och skötselåtgärder	10

Bilagor

1. Översiktskarta
2. Utdrag ur fornlämningsregistret
3. Ekonomisk utredning

A. ALLMÄN BESKRIVNING

1. Administrativa data om naturreservatet

Områdets benämning:	Fallingebergs naturreservat	
Objektnummer:	0502134	
Beslutsdatum:	2003-12-04	
Sitecode (Natura 2000)	SE0230309	
Natura 2000-arter:	Grön sköldmossa <i>Buxbaumia viridis</i>	Annex 2 (1386)
Kommun:	Valdemarsvik	
Socken:	Ringarum	
Lägesbeskrivning:	Fallingebergs naturreservat är beläget i Valdemarsviks kommun ca 8 km NV Valdemarsvik	
Kartor:	Topografisk karta	08G SO
	Ekonomisk karta och fastighetskarta	086 17, 086 18
Koordinater:	V-O: 153970	N-S: 645610
Fastigheter:	Fallingeberg 1:2 och 1:4	
Markägare:	Göran Andersson Lena Andersson Tomas Andersson	
Areal:	53,5 ha	
Naturtyper:	Naturskogsartad barrskog (habitatkod 9010 i Natura 2000)	42 ha
	Produktiv skog	45 ha
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen Östergötland	
Övrigt:	Området är Natura 2000 område; kod SE02309	

2. Syfte, föreskrifter och skäl för beslut

(se reservatsbeslut)

3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden

3.1 Naturbeskrivning

Fallingeberg ligger i Ringarums socken i Valdemarsviks kommun ca 8 km nordväst om Valdemarsvik. Naturreservatet utgörs till större delen av gammal barrnaturskog som är mycket varierad med hällmarkstallskog på höjderna och granskog i sänkorna. Även några sumpskogar finns i området. På hällmarkerna finns gott om riktigt gamla tallar och gamla senvuxna granar. I gransänkorna finns enstaka riktigt gamla granar. På några ställen finns rikligt med grov död ved. I ljusare partier av skogen finns rikligt med hänglavar. I östra kanten finns ett hygge med fröträd.

Både arter knutna till det torra, brandpräglade, talldominerade ekosystemet som är förhärskande på friska och torra marker i boreal skog och arter knutna till grandominerad mer brandrefugial miljö, som normalt dominerar i fuktiga och blöta marker, finns i området. Från att ha varit en skog med de största naturvärdena knutna till talldominerade ekosystem bedömer Länsstyrelsen nu att successionen har gått så långt att värdena knutna till brandrefugial miljö är åtminstone lika stora.

Geologi och geomorfologi

Berggrunden i området består av gnejsgraniter. Jordarten i största delen av området är sandigmoig morän, förutom sankmarkerna som består av torv.

Vegetation och kärlväxtflora

Trädskiktet är på frisk mark dominerat av gran och på torr mark av tall. I de fuktigaste delarna växer förutom gran en del glasbjörk och klibbal. Markvegetationen är den typiska för barrskog i området och domineras på frisk mark av bärris.

Lägre flora och svampar

Någon regelrätt inventering av den lägre floran är inte gjord utan arterna i tabellen nedan har hittats vid ordinära naturvärdesbedömningar. Troligen finns många fler sällsynta arter att finna. De gamla träden och tillgången på död ved gynnar ovanligare arter av lavar, mossor och svampar. På asplågor har de rödlistade arterna veckticka *Antrodia pulvinascens* och kandelabersvamp *Clavicornia pyxidata* påträffats och på granlågor grön sköldmossa *Buxbaumia viridis*, liten hornfliksmossa *Lophozia ascendens* och ullticka *Phellinus ferrugineofuscus*.

Marksvampfloran är fläckvis intressant i de gransänkor där inslaget av lågörter är större. Här påträffas bl a sex arter taggsvampar som är signalarter, varav en är rödlistad, koppartaggsvamp *Sarcodon lundelii*.

Djurliv

Däggdjur

Ingen däggdjursinventering är gjord.

Fåglar och övriga ryggradsdjur

Inga inventeringar har gjorts av dessa grupper.

Ryggradslösa djur

Det vedlevande insektslivet i området torde vara ganska rikt med tanke på den rika tillgången på gamla träd och död ved. Dock är ingen sådan undersökning gjord. Spår efter de rödlistade arterna granbarkgnagare *Microbregma emarginata* och bronsjon *Callidium coriaceum* har påträffats i området. Granbarkgnagarens larver lever i barken på mycket gamla granar och bronsjonets lever av kambiet på nyligen döda senvuxna granar.

Sammanfattande tabell över funna signalarter och rödlistade arter i Fallingebergs naturreservat

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori/signalart*
<i>Antrodia pulvinascens</i>	veckticka	NT
<i>Arthonia leucopellea</i>	kattfotslav	S
<i>A. vinosa</i>	rostfläck	S
<i>Buxbaumia viridis</i>	grön sköldmossa	NT
<i>Callidium coriaceum</i>	bronsjon	NT
<i>Cantharellus aurora</i>	rödgul trumpetsvamp	S
<i>Carex remota</i>	skärmstarr	S
<i>Clavicornia pyxidata</i>	kandelabersvamp	NT
<i>Dryopteris cristata</i>	granbräken	S
<i>Hydnellum aurantiacum</i>	orange taggsvamp	S
<i>H. ferrugineum</i>	dropptaggsvamp	S
<i>H. peckii</i>	skarp dropptaggsvamp	S
<i>H. suaveolens</i>	dofttaggsvamp	S
<i>Hypocenomyce friesii</i>	kolflarnlav	S
<i>Hypogymnia vittata</i>	skuggblåslav	RR
<i>Lecanactis abietina</i>	gammelgranslav	S
<i>Lophozia ascendens</i>	liten hornfliksmossa	VU
<i>Microbregma emarginata</i>	granbarkgnagare	NT
<i>Nowellia curvifolia</i>	långfliksmossa	S
<i>Phaeolus schweinitzii</i>	grovticka	S
<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	ullticka	RR
<i>P. pini</i>	tallticka	S
<i>Sarcodon imbricatus</i>	fjällig taggsvamp	S
<i>S. lundelii</i>	koppartaggsvamp	NT
<i>Sarcoscypha coccinea</i> s. lat.	scharlakansröd vårskål	NT
<i>Sphaerophorus globosus</i>	koralllav	S

* Här anges vilken hotkategori arten har i Gärdenfors (ed.) 2000, om den är regionalt rödlistad (RR) (Ek m fl 2001) eller om den är en signalart (S) enligt Skogsvårdsorganisationens nyckelbiotopsmetodik 2002.

3.2 Kulturhistoriska förhållanden

Sentida bebyggelse lämningar finns vid Spångkärr och Högtomta (100 m V Svenssund). Vid Spångkärr finns två husgrunder och vid Högtomta tre (se bilaga 4).

Häradskartan från 1878 visar att hela området bestod av skogsklädd utmark. Sannolikt har skogen varit extensivt betad.

3.3 Nuvarande markanvändning

Skogsbruk och jakt förekommer i området.

3.4 Tillgänglighet

Naturreservatet kan nås till fots från Östgötaleden som korsar genom området och dessutom till fots från en skogsbilväg som går norrut från Fallingeberg.

3.5 Slitage- och störningskänslighet

Med nuvarande besöksfrekvens är slitage och störningar obefintliga. Länsstyrelsen bedömer att även en viss ökning av antalet besökare inte påverkar området negativt.

3.6 Anordningar för friluftslivet

I dagsläget finns inga anordningar för friluftslivet.

3.7 Utförda inventeringar

Området har inventerats i samband med skogsvårdsorganisationens nyckelbiotopsinventering och i en översiktlig naturvärdesinventering inför reservatsbildandet.

3.8 Källuppgifter och använd litteratur

Ek, T., Franzén, M., Hagström, M. & Wadstein, M. 2001: Sällsynta lavar i Östergötland, 2000 – nationellt och regionalt rödlistade arter. Rapport 2001:1, Länsstyrelsen Östergötland, Linköping.

Gärdenfors, U. (ed.) 2000: *Rödlistade arter i Sverige 2000 – The 2000 Red List of Swedish Species*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Norén, M., Nitare, J., Larsson, A., Hultgren, B. & Bergengren, I. 2002: Handbok för inventering av nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen. Jönköping.

Nyckelbiotopsinventering: Nyckelbiotop 08G1h20. Skogsvårdsstyrelsen 2000. Utdrag ur nyckelbiotopsinventeringen.

Fornlämningsregistret.

Häradskartan från år 1878.

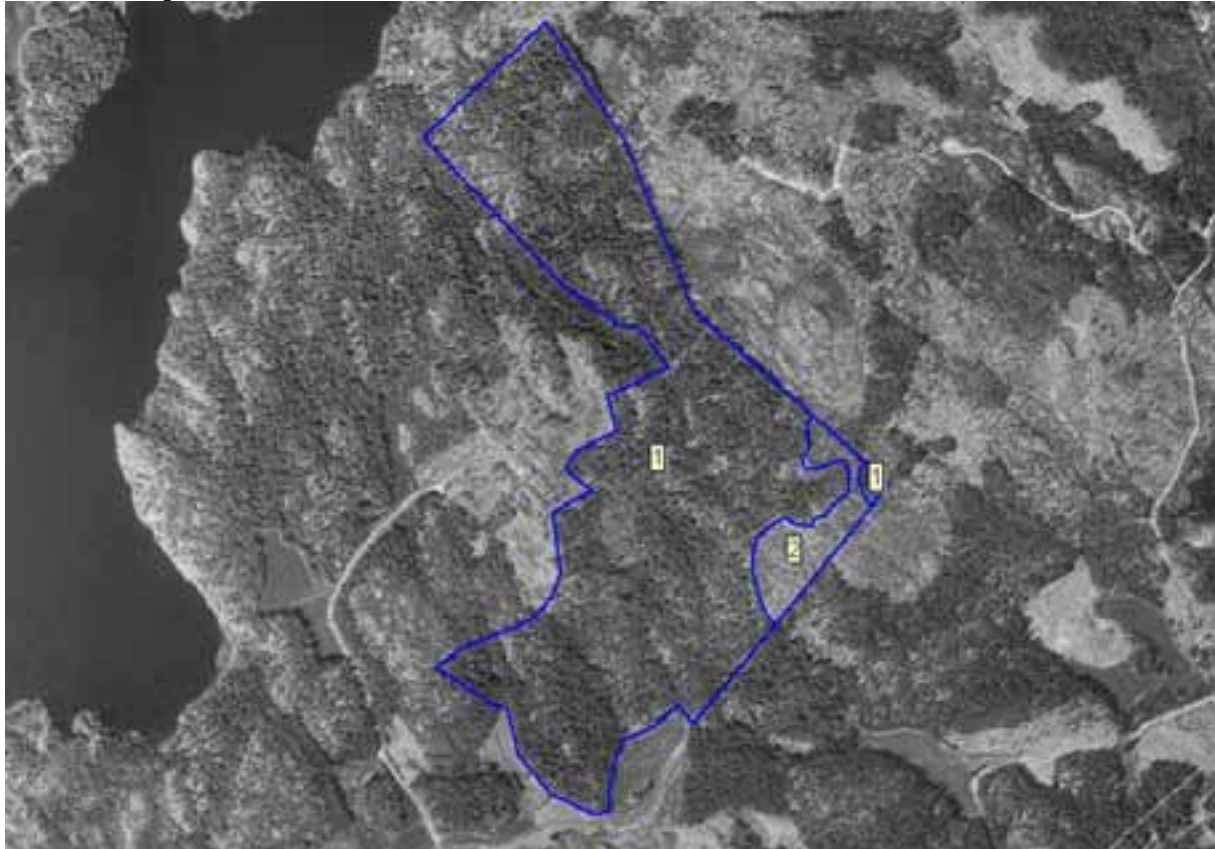
Jordartskartan 8G Norrköping SO, serie Ae nr 67, 1986.

B. PLANDEL

1. Disposition och skötsel av mark

1.1 Kvalitetsmål för Fallingebergs naturreservat

Se under respektive skötselområde.

Översikt över Fallingebergs naturreservat. Av figuren framgår reservatets indelning i två skötselområden. Ortofotot från 1997 i bakgrunden har medgivande från Lantmäteriverket 1997; Ur GSD-Ekonomiska kartan diarienummer 507-98-3015.

1.2 Skötselområden

Skötselområde 1

Areal: 48,5 ha

Beskrivning

Området utgörs till största delen av gammal barrnaturskog som är mycket varierad med hållmarkstallskog på höjderna och granskog i sänkorna. Även några sumpskogar finns i området. På hållmarkerna finns gott om riktigt gamla tallar och gamla senvuxna granar. I gransänkorna finns enstaka riktigt gamla granar. På några ställen finns rikligt med grov död ved. I ljusare partier av skogen finns rikligt med hänglavar. Både arter knutna till det torra, brandpräglade, talldominerade ekosystemet som är förhärskande på friska och torra marker i boreal skog och arter knutna till grandominerad mer brandrefugial miljö, som normalt

Fallingebergs naturreservat

dominerar i fuktiga och blöta marker, finns i området. Från att ha varit en skog med de största naturvärdena knutna till talldominerade ekosystem bedömer Länsstyrelsen nu att successionen har gått så långt att värdena knutna till brandrefugial miljö är åtminstone lika stora.

Kvalitetsmål

- Skötselområdet ska bibehålla samt utveckla de naturvärden som finns knutna till de gamla träden och den döda veden.
- Alla arter som är knutna till gamla träd och död ved ska fortleva på lång sikt och helst öka i sin utbredning eller populationsstorlek. Detta gäller särskilt inom grupperna lavar, svampar, mossor och insekter. Bland arter som indikerar en gynnsam bevarandestatus är grön sköldmossa och ullticka lämpliga att följa upp.
- Mängden gamla träd och grov död ved i olika nedbrytningsstadier ska öka så mycket som möjligt utan att aktiva åtgärder sätts in. I slutändan innebär detta att 30-40 % av virkesförrådet kommer bestå av död ved.

Kvalitetsmålet innebär att bli utpekade Natura 2000-livsmiljöer, habitat 9010 -Västlig taiga, och Natura 2000-arter skall uppnå en gynnsam bevarandestatus.

Skötselmål

- Området ska utveckla sina naturskogsområden genom att lämnas för fri utveckling, med undantag för att inkommande sly ska röjas bort från bebyggelselämningarna vid Högtomta och Spångkärr.

Åtgärder

Engångsåtgärder:

- Inga engångsåtgärder bedöms nödvändiga, med undantag för att inkommande sly ska röjas bort från bebyggelselämningarna vid Högtomta och Spångkärr.

Underhållsåtgärder:

- Inga underhållsåtgärder bedöms nödvändiga, med undantag för att inkommande sly ska röjas bort från bebyggelselämningarna vid Högtomta och Spångkärr.

Skötselområde 2

Areal: 4 ha

Beskrivning

Området består av hygge med fröträdställning.

Kvalitetsmål

- Skötselområdet ska på lång sikt utvecklas till en lövrik barrnaturskog via ett lövbrännelikt successionsstadium.
- Alla arter som är knutna till gamla träd och död ved ska på sikt kunna vandra in. Detta gäller särskilt för insekter knutna till solexponerade tallar och lövträd.
- Mängden gamla träd och grov död ved i olika nedbrytningsstadier ska öka så mycket som möjligt utan att aktiva åtgärder sätts in. I slutskedet innebär detta att 30-40 % av virkesförrådet kommer att bestå av död ved.

Skötselmål

- Skötselområdet ska skötas så att det på kortare sikt utvecklar naturvärden som liknar de som uppträder efter en skogsbrand, dvs värden knutna till lövträd och tall. På sikt bör naturvärden liknande de i skötselområde 1 utvecklas.
- 80 % av fröträden ska vara kraftigt solexponerade på sydsidan.

Åtgärder

Engångsåtgärder:

- 1-2 röjningar och 1-2 gallringar ska göras innan området lämnas till fri utveckling om ca 50 år. Vi röjning och gallring ska lövträden gynnas maximalt och fröträden hållas fria från uppväxande träd i närheten, särskilt på trädens sydsida. Alla fröträd ska lämnas kvar, även om de faller omkull.

Underhållsåtgärder:

- Inga underhållsåtgärder bedöms nödvändiga.

1.3 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Vem	Prioritet	Huvudsaklig finansiering
Röjning	2005-2010	Skötselområde 2 och bebyggelselämningarna	Länsstyrelsen	2	Vårdanslag
Uppföljning av kvalitetsmål	Var 5-10e år	Samtliga områden	Länsstyrelsen	2	Vårdanslag
Uppföljning av skötselmål	Var 5-10e år	Samtliga områden	Länsstyrelsen	2	Vårdanslag
Tillsyn av föreskrifter	Årlig	Samtliga områden	Länsstyrelsen	2	Vårdanslag

1.4 Jakt

Jakt är tillåten i området. Mindre älgragare för fällt vilt får användas med stor försiktighet. Markskador pga körning ska undvikas.

1.5 Vård av fornminnen

Bebyggelselämningarna bör hållas fria från uppväxande sly.

2. Anordningar för rekreation och friluftsliv

2.1 Övergripande mål

Syftet med reservatet är i första hand att bevara den orörda karaktären och skydda dess växt- och djurliv. Reservatet ska, under stort hänsynstagande till flora och fauna, vara tillgängligt för allmänheten och planeringen för friluftslivet bör inriktas på att informera besökarna om områdets naturvärden.

2.2 Riktlinjer och åtgärder

2.2.1 Tillgänglighet

Inga åtgärder planeras för att öka tillgängligheten ytterligare till området.

2.2.2 Anordningar för besökare

Vandringsleden Östgötaleden går genom området.

2.2.3 Renhållning

Några särskilda anordningar bedöms för närvarande inte vara nödvändiga.

2.2.4 Information

Informationsskyltar som beskriver områdets flora och fauna samt informerar om föreskrifter gentemot allmänheten, ska tas fram och sättas upp vid gränsen till naturreservatet. I första hand där Östgötaleden passerar reservatsgränsen.

3. Dokumentation och uppföljning

Skötseln av naturreservatet ska ske på ett sådant sätt att önskat resultat uppnås till lägsta möjliga kostnad. Effekterna av utförda skötselinsatser måste därför alltid följas upp.

Uppföljningen ska sedan ligga till grund för förändringar av skötselmetoder och revidering av skötselplanen.

3.1. Dokumentation och inventeringar

Systematiska inventeringar av i planen utpekade lämpliga arter (grön sköldmossa och ullticka) samt insekter bör genomföras i området senast år 2005 för att dokumentera naturvärdena i naturreservatet och för att kunna följa upp skötseln av reservatet med utgångspunkt från de arter som lever i naturreservatet.

3.2. Uppföljning

3.2.1. Uppföljning av kvalitetsmål

Utvecklingen i de olika skötselområdena skall följas upp med återkommande inventeringar som gör det möjligt att jämföra resultaten mellan provtillfällena. Åldersfördelning, trädslagssammansättning, antal hålträd, volym död ved bör följas. Uppföljningen skall ske enligt fastställda metoder som används inom miljöövervakning nationellt eller regionalt eller i samband med Natura 2000. Målsättningen med uppföljningen är att kunna se om uppställda kvalitetsmål enligt skötselplanen uppfylls och för att fastställa om gynnsam bevarandestatus för utpekade arter och habitat enligt Natura 2000 erhålls i området.

3.2.2 Uppföljning av skötselplaner och skötselåtgärder

En uppföljning av naturvärdenas utvecklingen ska ske i de områden där åtgärder genomförs. Genomförandet av skötselplanens åtgärder skall följas upp så att den genomförda skötseln leder till att kvalitetsmålen uppfylls.

Fallingeberg – Finansiering av naturvårds-förvaltningen

Ekonomisk utredning

Länsstyrelsen har gjort en ekonomisk utredning där engångskostnader beräknas till 75000 kr enligt prisnivå för år 2003.

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Alla i plandelen redovisade åtgärder bekostas av staten genom anslaget till vård av naturreservat. Även andra finansiärer, t ex fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel skall i så fall administreras av Länsstyrelsen.

EKONOMISK UTREDNING

2003-07-01

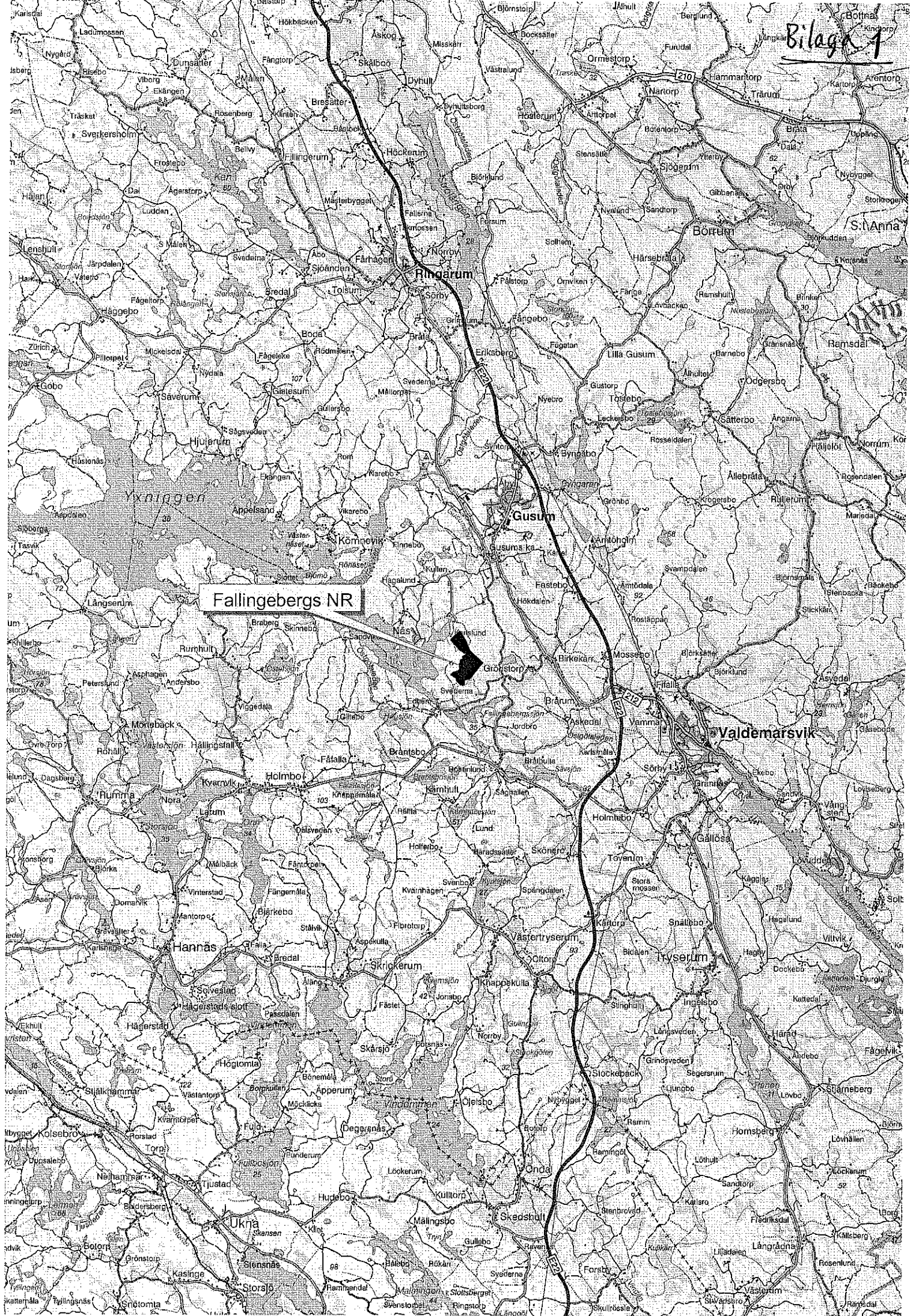
A Engångskostnader

1	Dokumentation och inventering	25 000 kr
2	Informationsskyltar	25 000 kr
3	Ställning för informationsskyltar	12 000 kr
4	Röjning av skötselområde 2 och bebyggelse lämningar	20 000 kr
	Summa	82 000 kr

B Årliga/löpande kostnader

1	Uppföljning av skötsel och kvalitetsmål	10 000 kr (snitt)
	Summa	10 000 kr

Den ekonomiska kostnadsberäkningen grundar sig på 2003 års prisnivå.

Fallingebergs NR

Ringarum

Gusum

Valdemarsvik

1000 meter

1 hektar

Fastighetsredovisningen aktuell
10 m sep 1978

Kompletterande uppgifter beträffande
fastighetsredovisningen kan enklart
genom länstyrelsens lantmätarbyrå

Gauss' projektion. Geografiska längden är räknad
från Greenwich.

Rikets koordinatsystem 2,5 gon V återges på kartan
med rutnat besiftrat för varje km.
Kartbildens yta motsvarar på marken 2499,91 hektar

Flygfotoferering verkställd 1977

Rekognosering utförd 1979

Förlagsrätt: Statens Lantmäteriverk, Gavle

Tryckt av Sörmlands Grafiska AB

Katrineholm 1980

086 17

Edition 3 - Okt 1980 8G 1h

Inpr. ej
79-07-18 A.P. Nr. 148v
Blad: 861h
N 534
Art: Bebyggelselämningar
sentida
Koordinat: x
y

Antal: 3
Fastighet:
Namn: Högtoftan
Orientering:

Terräng:

Beskrivning: Bebyggelselämningar, sentida
bestående av 3 husgrunder, varav
den mellersta efter bostadsutveckling
och det ö efter ledugårdslänga.

Tradition:

Kommentar:

Tidigare anteckningar:
Härskartan (Bebyggelse + Namn)
Specialkartor:
Fotos:
Datum: 1979-07-16
12/18

Namn: _____
 Nr: 264 v
 Blad: 861h
Näs 4
 Art: Bebyggelselämningar,
sentida
 Koordinat: x _____
 y _____

Antal: 2
 Fastighet: _____
 Namn: Spångkärr
 Orientering: _____
 Terräng: _____

Beskrivning: Bebyggelselämningar, sentida,
bestående av 2 husgrunder, varav den
S efter bostadshus (tarp). I området
finns 2 äldre päronträd, syrenbuskar
och enstaka äppelträd samt en ask
av senare datum.

Tradition: _____
 Kommentar: _____

Tidigare anteckningar:
Ek-kartan (namn)
Häradskartan 1870-75 (Bebyggelse-
namn)
 Specialkartor: _____
 Fotos: _____
 Datum: 1979-09-05
13/9